

Critic's Point

13ες Έλληνικές Μουσικές Γιορτές (ΕΜΓ), 2017: Πέμπτη Συναυλία

Ο Χρήστος Κολοβός, νέος βιολιστής, αρχιμουσικός και διάπυρος έρευνητής της ΄Εντεχνης Έλληνικῆς Μουσικῆς σέ 4 (σύνολο: 5...) νέα ενδιαφέροντα έργα.

13/2017.

τοῦ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

΄ΟΝΤΩΣ ΑΝΩΤΕΡΑ ΒΙΑ απέτρεψε τῆ ζωντανή παρακολούθηση στο ΄Ωδεῖο Αθηνῶν, τῆς πέμπτης (οἱ ἄρ. 3 καὶ 4 δόθηκαν στὴν Κέρκυρα) τῶν φετινῶν 13ων Έλληνικῶν Μουσικῶν Γιορτῶν, θεσμοῦ ταυτισμένου με τὸν ἀρχιμουσικὸ Βύρωνα Φιδετζῆ, πού φέτος, παρὰ τὰ μνημονιακά μας Τάρταρα, απέκτησε καὶ δική του ὀρχήστρα, τῆ Φιλαρμόνια, ἥδη πιστουμένη με λαμπρά καὶ ἱστορικῆς σημασίας δείγματα γραφῆς καὶ ἐργασίας. Εὐτυχῶς, παρὰ τὴν τερατώδη ὑπερτροφική της ἀνάπτυξη, πού συνήθως ἀπεργάζονται ἐγκέφαλοι βαρύτατα προσβεβλημένοι ἀπὸ τὴν ὠχρὰ σπειροχαίτη, ἡ σύγχρονη τεχνολογία διατηρεῖ (ὡς πότε;) ἄρκετὰ πλεονεκτήματα πού τὴν καθιστοῦν ἐνίοτε ἐπωφεληῖ. Ἔτσι, ἀπὸ τὴν ὀθόνη τοῦ ὑπολογιστοῦ μου, μπόρεσα καὶ παρακολούθησα τὴν ἄκρως ἐνδιαφέρουσα συναυλία. Τὸ πρόγραμμα:

1. ΧΑΤΖΗΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ (γ. 1953, κάτοικος Καναδᾶ): *Anaktoria*, γιὰ μεσόφωνο (Ἀγγελικὴ Καθαρίου) κλαρινέτο (Ἀλέξανδρος Μιχαηλίδης), βιόλα (Ἡλίας Σδοῦκος), βιολοντσέλο καὶ πιάνο (1990/2009) – Α΄ ἀθηναϊκῆ ἐκτ. Ὁ ὑπογράφων τὸ πόνημα (βλ. κατωτέρω), «παρέλειψε» νὰ ἀναφέρει, ὄχι μόνο ὅποιο κείμενο πού τραγουδοῦσε ἡ μεσόφωνος ἀλλὰ καὶ ὅτι τὸν ἴδιον ἀκριβῶς τίτλο, (ἡ λέξη σημαίνει περίπου τὸ

ἀξίωμα τοῦ ἀνακτος, ἡγεμονία), *Anaktoria* χρησιμοποίησε καὶ ὁ Ἰάννης Ξενάκης βαφτίζοντας δικό του πόνημα τοῦ 1969 γιὰ κλαρινέτο, φαγκότο, κόρνο, δύο βιολιά, βιόλα, βιολοντσέλο καὶ κοντραμπάσο. Παγκόσμια ἀ' ἐκτ.: Φεστιβάλ τοῦ Ἀβινιόν, 3 Ἰουλ. 1969. Διάρκεια: 11'47". Ἐρμήνευε τὸ *L' Octuor de Paris* [γαλλ. *Τὸ Παρισινὸ Ὀκτέτο*]. Τὸ ξανάκουσα ἀπὸ τὸ *You Tube*, λόγῳ νοσηρᾶς κριτικῆς εὐσυνειδησίας, διότι τὸ ὁμότιπλο τῶν δύο πονημάτων Ξενάκη καὶ Χατζῆ, καθιστοῦσε τὴ σύγκριση ἀναπόφευκτη. ΞΕΝΑΚΗΣ: ἀφόρητος ἡχητικὴ αὐτασέλγεια καὶ δὴ ἀποτυχημένη διότι ὡς γνωστὸν, «σὰν πετύχει ἢ... αὐτασέλγεια, τύφλα νᾶχει ἢ...έτερασέλγεια». ΧΑΤΖΗΣ, τεκμηριωμένα ἀτάλαντος, παμφλόαρος καὶ ἀσημαντολόγος. Ἐδῶ, μείζον προσὸν του, σὲ σχέση πάντα μὲ τὸν Ξενάκη, ἢ συντομία—διάρκεια 7'10' περίπου, μιᾶς ἡπίας, διατονικότατης, «τροπικῆς» (γαλλ. *modale*: διάβαζε γιαλατζῆ γρηγοριανό...) καὶ διαχρονικῆς μουσικῆς, ἀπλῶς ἀνεκτῆς ἴσως ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ *Guillaume de Machaut* (περ. 1300- Ἀπρ. 1377) ὡς καὶ τὸν...23ο αἰ. μ.Χ. Κρατοῦσε κάποια προσοχὴ καὶ ἡ ὅποια ἐναλλαγὴ ἡχοχρωμάτων. Ἀξιοσημείωτο, διότι ἡ λακωνικότητα εἶναι προσὸν ἄγνωστο στὸν παραγωγικότατο σὲ ἀτέρμονα μπούρ-μούρ-μούρ Χατζῆ, ὅπως λ.χ. τὸ ἐφιαλτικὸ *Χειμερινὸ Ἡλιοστάσιο* (2004· αἴθουσα ΔΜ, 20.1.2009). Διάρκεια, ἂν καλοθυμοῦμαι, κάπου 35'. Ὅπως ἔγραφα τότε, στὸ ταξί τῆς ἐπιστροφῆς, τὸ ραδιόφωνο μετέδιδε «Deep Purple»: ἐπὶ τέλους μουσικὴ κάποιας ὑποστάσεως, σκέφθηκα! Τὶ ἀνάγκη ὅμως ἔχει ἐλόγου του; γύρευε τί συνταξάρα εἰσπράττει στὸν Καναδᾶ, ἐνῶ ἐμεῖς τρέμουμε γιὰ περραιτέρω περικοπὲς τῶν μυριοφαλιδισμένων δικῶν μας!

2. ΠΑΠΑΔΑΤΟΣ, ΙΩΣΗΦ (γ. 1960): *In Aeternam* (2002) γιὰ ἄλλο φλάουτο (Ναυσικᾶ Τσάρα), μπάσο κλαρινέτο (Ἀλέξανδρος Μιχαηλίδης), κρουστά (Θοδωρῆς Μιλκώβ) καὶ πιάνο (Στέφανος Νάσος), εἰς μνήμην Δημήτρη Δραγατάκη (1914-2001) ἔργο πού, θαρρῶ, πρωτάκουγα. Ἀπίθανος συνδυασμὸς καὶ εὐρηματικότατες ἐναλλαγές ἡχοχρωμάτων εἰσδύουν στὴν πεμπτουσία τῆς συνθέσεως, ὅπως τὴ βίωνε καὶ μετέδιδε ὁ μεγάλος Δραγατάκης, κατατάσσοντας καὶ τὸν Παπαδάτο στοὺς μείζονες συγχρόνους μας. Συνοπτικὴ ἀπόπειρα καταγραφῆς τῆς πορείας-μορφῆς. Ἀρχή: 1. ἐκτενές, δραματικὸ, πλούσιο σὲ ἐναλλαγές σόλο τυμπάνων ὀρχήστρας (γαλλ. *timbales*, ἀγγλ. *kettledrums*). 2. ὠραιότατη ἀτονικὴ καντιλένα τοῦ φλάουτου ἄλλο. 3. ἐμπλουτισμὸς τῆς

ἀπὸ τὴν πλούσια, σὲ ἀνιούσα δραματικὴ κινητικότητα πολυφωνία κλαρινέτου μπάσου καὶ πιάνου. 4. Δραματικότερο ὀστινάτο πιάνου σὲ διάστημα κατιούσης τρίτης μικρῆς συμμείγνυται μὲ τὰ κρουστά. 5. Σύντομα σχόλια τῶν δύο πνευστῶν ἀπάγουν σὲ ἀργὸ τετράφθογγο μοτίβο πού, τοῦλάχιστον ὅταν πρωτακούγεται, ἀναπέμπει στὸ περίφημο **BACH** (στὴ γερμανικὴν ὀνοματοθεσία τῶν μουσικῶν φθόγγων, τὸ ὄνομα τοῦ Μεγάλου Κάντορα: σι ὕφ.-λα-ντο-σι φυσικό). Τὸ συνοδεύουν καμπάνες, ὡς οἶονεὶ «χορικό». 6. Ζωηρὴ (**Presto?**) κατακλιῖδα. Διάρκεια: 11'31".

3. ΑΝΤΩΝΙΟΥ, ΘΟΔΩΡΟΣ (γ. 1935): *Ψάλμος Η'*, γιὰ μεσόφωνο, φλάουτο, κλαρινέτο, βιολί, βιολοντσέλο καὶ πιάνο (2003). Ἄγνωστό μας ἔργο, μετέρχεται πλῆθος γραφῶν καὶ τεχνικῶν, ἀπὸ πεντατονικά καὶ «τροπικά» μελωδήματα (φωνὴ κυρίως), ὡς τολμηρότατες (ὀργανικές, φυσικά) διαφωνίες, συστρατεύοντας τες στὴ διαγραφὴ ἀρραγοῦς ἐνότητας μιᾶς δραματικότετης χειρονομίας. Ἄγνοοῦμε ἂν στὴ συναυλία μοιράσθηκε, ὡς ὤφειλε, φύλλο Α-4 μὲ τὸ μελοποιημένο κείμενο. Ἐλάχιστοι γνωρίζουν ὅτι οἱ *Ψάλμοι* τοῦ Δαυΐδ, ἔχουν δύο ἀριθμήσεις, διαφέρουσες μεταξὺ τους κατὰ...μία μονάδα: ἄλλη στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἄλλη στὴν μετάφραση τῶν *Ο'*. Ἄγνοώντας ποιά μελοποίησε ὁ ἀγαπητὸς Θόδωρος, παραθέτουμε τὴν ἀρχὴ τοῦ *Η'*, κατὰ τοὺς *Ο'*: *Κύριε ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῆ· ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπειά σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν.*

Ἰποβλητικότερο προανάκρουσμα ἐγγόρδων προηγεῖται τῆς φωνῆς, στὶς βαθύτερες περιοχὲς τῆς μεσοφώνου. Ἐξοχα γραδαρισμένο ἐκφραστικὸ κορύφωμα, συντομότετη ἀποστροφή σὲ πρόζα καὶ ἀπαγόμεθα στὶς ψηλότερες περιοχὲς, σὲ ρυθμικὸ διονυσιασμὸ «ἀφρικανικῶν» κρουστῶν. Ἐντύπωση προκάλεσαν ἀκόμη ὠραιότερο σόλο φλάουτου, πού ἀκολούθησε τὸ «σκοῦρο» τίμπρο κλαρινέτου στὶς χαμηλότερες περιοχὲς. Διάρκεια: περ. 12'40". Ἀνεπίληπτοι οἱ **Καθαρίου** (μεσόφωνος), **Ναυσικᾶ Τσάρα** (φλάουτο), **Μιχαηλίδης** (κλαρινέτο), **Νάσος** (πιάνο), **Τριανταφύλλου** (βιολί) καὶ **Ἀνισέγκου** (βιολοντσέλο), πάντα ὑπὸ τὸν Κολοβό.

4. ΤΣΟΝΤΑΚΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ: (γ. 1951): I. *Fervore* [ἰταλ. ζέση, θερμότητα καὶ μεταφ. διακαῆς πόθος] γιὰ πίκκολο καὶ πιάνο (1992). Ἐχοντας ἀκούσει ἀρκετὰ ἔργα του (κανένα δὲ μὲ ἄφησεν ἀδιάφορο), θεωρῶ τὸν Τσοντάκη ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους Ἑλληνες συνθέτες—καὶ ὄχι μόνον σημερινούς. Λιγότερο τῶν 7' διαρκεῖ τὸ *διαμαντάκι* αὐτὸ.

Ἀρχικά ὁ συναρπαστικὸς διάλογος πιάνου-πίκκολο ἀρχίζει στὶς ψηλότερες ὀκτάβες τοῦ πληκτροφόρου. Εὐθαμβωτικὲς συμβιώσεις τῶν δύο ὀργάνων. Βαθμιαῖα, τὸ πιάνο κατεβαίνει στὶς χαμηλότερες περιοχὲς, δίχως τὴν παραμικρὴ ρωγμὴ στὴ συνοχή του μὲ τὸ γοητευτικὸ καὶ τόσο παραγωγωνισμένο ἀερόφωνο. Στὴ δισκοθήκη μου (ὅπου ἡ Κάλλας σπανίζει...) ὑπάρχει ἀνθολογία ἔργων του σὲ δίσκο βινυλλίου. Περὶ τὴ μέση τοῦ ἔργου οἶονεὶ «ἀρπίσματα» τοῦ πληκτροφόρου, μοιάζουν λευκὰ νέφη ποὺ δὲν ἀπειλοῦν, ἀλλὰ περιβάλλον στοργικότατα τὶς ἡλιαχτίδες τοῦ πίκκολο. Μύρια εὔγε **Ναυσικᾶ Τσάρα** (πίκκολο) καὶ **Στέφανε Νάσο** (πιάνο).

5. ΤΣΟΝΤΑΚΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ: Π. *Portraits by El Greco* [Προσωπογραφήματα τοῦ Ἑλ Γκρέκο (1541-1614)], γιὰ κλαρινέτο, βιολί, βιόλα, βιολοντσέλο, πιάνο (2014) – Α' ἀθηναϊκὴ ἐκτ. Τὰ μέρη.

(α) *Τολέδο καὶ Pietà*. Διάρκεια: 7'40". Ἐπιβλητικὸ εὔρους καὶ βάθους συνθετικὴ χειρονομία, συλλαμβάνει ὄντως τὸ ἦθος τοῦ Μεγάλου Κρητὸς καὶ τῆς Ἰσπανίας του. Ἀρχίζει μὲ κατιοῦσες τρίτες, μεγάλη (; κλαρινέτο) καὶ μικρὴ (πιάνο). Μετάσταση κλαρινέτου στὴν ψηλὴ περιοχὴ, γρήγορα σχήματα ἐγχόρδων στὴ μεσαία. Ἦδη ἐπικοινωνοῦμε μὲ τὸν Ἑλ Γκρέκο.

(β) *Ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀργυραμοιβοί*. Διάρκεια: 1' 30' περίπου. Ὁστινάτο πιάνου σὲ ἀνιόν τετράχορδο (ἡμιτόνιο, δύο τόνοι), ταραχώδη σχόλια τῶν ἐγχόρδων καὶ δὴ τοῦ βιολοντσέλου (Ἰησοῦς;), ποὺ ὅμως ἀδικήθηκε κάπως ἀπὸ τὴ ἠχογράφηση.

(γ) *Τὸ Ὅραμα*. Διάρκεια: 5' περίπου. Ταχύ, ἀρμονικὰ εὐρηματικὸτατο ὀστινάτο τοῦ συνόλου. Μέσα του ἀναδύοντε λιγότερο ἢ περισσότερο φευγαλέες, πάντα ὅμως διακριτές, θεματικὲς ἰδέες. Κορύφωμα (;) σύντομο σόλο κλαρινέτου. Περνοῦμε στὸ β' μέρος αὐτοῦ ποὺ ἀποδεικνύεται δίπτυχο.: ἀργὸ τέμπο, τέσσερις ἐπαναλαμβανόμενοι φθόγγοι ποὺ χωρίζονται μεταξὺ τους ἀπὸ μεγάλες παύσεις, ὀδηγοῦν σὲ ἓνα κορύφωμα ἀπόκοσμων κωδωνοκρουσιῶν. Οἱ τέσσερις φθόγγοι, γίνονται τρίηχα. Ἀριστούργημα!

(δ) *Ὁ Χριστὸς μεταφέρει τὸ Σταυρὸ Του*. Διάρκεια: 5'. Μέτριο τέμπο. Ἰσόχρονοι φθόγγοι, ἐντυπωσιακῆς μελωδικῆς κινητικότητος. Δὲν πρόκειται ἀκριβῶς γιὰ ὀστινάτο, σίγουρα ὅμως γιὰ δραματοποίηση μιᾶς ἐπίμοχθης καὶ ἐπώδυνης ἀνοδικῆς δραματικῆς πορείας. Μετὰ ἀπὸ παύση,

ἡ πορεία συ-νεχίζεται ψηλότερα. Ἐμπύρετες συνηχήσεις τοῦ κουαρτέτου ἐγγόρδων. Σταύρωση. Αἴσθημα ζόφου, διαποτισμένο ὅμως ἀπὸ τὴ φευγαλέα ἐντύπωση χαμόγελου θεϊκοῦ. Ἀκάνθινος στέφανος καὶ θρίαμβος τοῦ *Τετέλεσται*; Πίκρα καὶ γλύκα μαζί.

(ε) *Ἡ Ταφή*. Διάρκεια: 7'10". Τέμπο ἀργὸ πρὸς μέτριο: Ξανά ἀρχίζει μὲ ἰσόχρονους φθόγγους πού γοητευτικὰ μετασχηματιζόμενοι ἀπάγουν σὲ ἀλλεπάλληλα (τέσσερα;), σόλι κλαρινέτου, τὸ β' πάνω σὲ χυμώδεις ζοφερὲς συνηχήσεις πιάνου καὶ κουαρτέτου ἐγγόρδων. Ἐντύπωση μιᾶς ἀσκητικότητος μοναδικῆς ὅσο καὶ τοῦ Γκρέκο, πού ἐπιτυγχάνεται ἀπὸ τοὺς ἀδιανόητους πλοῦτο καὶ συνδυασμοὺς ἠχοχρωμάτων τῶν ἕξι ὀργάνων.

(ς) *Ὁ Εὐαγγελισμός*. Διάρκεια: 1'30". Προσδοκώμενα λιτότερο, αἰθέριο, ἀπόκοσμο. Ἐντυπώσεις μας, ἀπὸ ὄλο τὸ μεγαλόπνοο ἔργο: ἐπισκιάζει πλεῖστα ἔργα ἐνὸς φλυάρου Ὀλιβιέ Μεσσιάν (1909-1992). Μαζί μὲ τὸ Διάλιο (1869-1941) ὁ Τσοντάκης ὑπῆρξε, σίγουρα μείζων ἀποκά-λυψη τῶν 13ων *EMF*.

Ἐξ' ἴσου ὅμως καθοριστικὴ γιὰ τὸ ἄμεσο σήμερα καὶ αὔριο τῆς Ἐντεχνης Ἑλληνικῆς Μουσικῆς (*EEM*), ἡ δεύτερη θαυμαστή, (ἡ παρθενική: Ὁδεῖο Ἀθηνῶν, 12.5.2016, μὲ ἔργα νέων Ἑπτανησίων συνθετῶν), ἐν Ἑλλάδι ἐμφάνιση ὡς ἀρχιμουσικοῦ τοῦ Χρήστου Κολοβοῦ, βιολιστοῦ, ἀκάματου ἐρευνητοῦ τῆς *EEM*, μὲ ἐκπληκτικὸ διδακτορικὸ στή διεύθυνση ὀρχήστρας ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Montreal (Καναδάς). Κε Τσιαλῆ (ΚΟΑ). Κε Τάσο Συμεωνίδη (Μουσικὰ Σύνολα ΕΡΤ), μὴ δαπανᾶτε χρήματά μας γιὰ μετακλήσεις ξένων (καλῶν, ἐν πολλοῖς, δὲ λέμε), γιὰ νὰ μὴν προχωρήσουμε καὶ στή Θεσσαλονίκη, μὲ τὴν προδήλως περιπεσοῦσα σὲ χειμερία νάρκη ΚΟΘ—καλλιτεχνικὸ διευθυντής: Γεώργιος Βράνος, ἐμφανισθεῖς μόνον ἅπαξ εἰς Ἀθήνας. Σπαταλᾶτε χρήματά μας (ὡς φορολογουμένων κτηνῶν) ἐνῶ προφανῶς μυωπία σᾶς ἐμποδίζει νὰ κυττάξετε θησαυροὺς πού ἔχετε πλάι σας. (Ὁδεῖο Ἀθηνῶν, αἴθ. Ἄρης Γαρουφαλῆς, Τετ. 26.4.2017).